

Amasya Üniversitesi
Eğitim Fakültesi Dergisi
5(2), 447-467, 2016
Özgün araştırma makalesi

<http://dergi.amasya.edu.tr>

Sözlü Anlatım Dersine Yönelik Tutum Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması**

Ayfer Sayın*

Gazi Üniversitesi, Türkiye

Alındı: 08.06.2016 - Düzeltildi: 29.10.2016 - Kabul Edildi: 13.11.2016

Atf: Sayın, A. (2016). Sözlü Anlatım Dersine Yönelik Tutum Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 447-467.

Öz

Bu çalışmanın amacı, üniversitelerde okutulan Türkçe II: Sözlü Anlatım dersine yönelik bir tutum ölçeği geliştirmektir. Ölçeğin geliştirilme sürecinde, taslak maddeler için uzman görüşü alınmış ve ilk düzeltmeler gerçekleştirilmiştir. Ardından birinci çalışma grubunu oluşturan 312 öğrencinin ölçek maddelerine vermiş oldukları cevaplar doğrultusunda açımlayıcı faktör analizi, madde-toplam düzeltilmiş korelasyon ve Cronbach alfa katsayısı hesaplanmıştır. Analizler sonucunda ölçekte yer alan 21 maddenin üç boyutta toplandığı ve ölçek maddelerinin toplam varyansın %63,525'ine açıklık getirdiği ve faktör yük değerlerinin 0,45'ten yüksek olduğu tespit edilmiştir. Madde-toplam düzeltilmiş korelasyon katsayılarının 0,581 ile 0,832 arasında değişiklik gösterdiği belirlenmiştir. Öğrenci cevaplarının iç

*Sorumlu Yazar: Tel.: 312 2028009, E-posta: ayfersayin@yahoo.com

**Bu çalışma (31 Mayıs-03 Haziran 2016, EJER2016) Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesinde düzenlenen 3. Uluslararası Avrasya Eğitim Araştırmaları Kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

ISSN: 2146-7811,

©2016

doi:10.17539/aej.95171

tutarlılığını belirlemek amacıyla hesaplanan Cronbach alfa katsayısı da sırasıyla 0,919; 0,864 ve 0,920 bulunmuştur. Ölçekte yer alan 21 maddenin tamamı için hesaplanan güvenilirlik katsayısının da 0,930 olduğu belirlenmiştir. Ölçme aracının geçerlik ve güvenilirliğini başka bir grupta yinelemek (çapraz geçerlik) amacıyla ikinci bir çalışma grubuna (n=248) ölçek uygulanmış ve ikinci gruptan elde edilen cevaplarla doğrulayıcı faktör analizi hesaplanmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda ölçekteki maddelerin belirlendikleri boyutta anlamlı t değerlerinin olduğu ve yol katsayılarının 0,43 ile 0,89 arasında değişiklik gösterdiği saptanmıştır. Hesaplanan uyum indeksleri; model-veri uyumunun sağlandığını göstermiştir. Araştırma sonucunda üniversite öğrencilerinin sözlü anlatım dersine yönelik tutum düzeylerini belirlemek amacıyla geçerlik ve güvenilirliği kanıtlanmış ve başka veri setinde de doğrulanmış bir ölçme aracı hazırlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ölçek Geliştirme, Çapraz Geçerlik, Sözlü Anlatım, Tutum

Giriş

Dil, bir toplumu oluşturan kişilerin düşünce ve duygularının o toplumda ses ve anlam bakımından geçerli ortak öğeler ve kurallardan yararlanılarak başkalarına aktarılmasını sağlayan çok yönlü ve gelişmiş bir sistemdir (Yakıcı, Yücel, Doğan ve Yelok, 2008). Dilin birçok işlevi bulunmakla birlikte dil, eğitim sistemi içerisinde bilgi paylaşımı ve aktarımının doğru, etkili ve verimli bir şekilde gerçekleştirilmesini sağlamaktadır. Bu doğrultuda öğretmen ve öğrencilerin dile olan hâkimiyetleri önem kazanmaktadır. Tekin (1980) konuyu tersten ele alarak dil becerisi gelişmemiş kişilerin sağlıklı iletişim kuramadıklarına, düşüncelerini ve duygularını doğru ve net bir şekilde aktaramadıklarına vurgu yapmaktadır. Kişinin iletişim yeteneğini, büyük ölçüde onun iletişim aracı olan dili kullanabilme becerisi belirlemektedir (Tekin, 1980).

Günlük yaşamımızda olduğu gibi eğitim ortamları içerisinde de dilin sözlü anlatım özelliğinden sıklıkla yararlanılmaktadır. Öğretmenler, derslerini işlerken sınıfa hâkimiyet sağlamak, konusunu etkili bir şekilde aktarmak

amacıyla konu bilgisinin yanı sıra sözel anlatım becerisine de ihtiyaç duymaktadır. Beyreli, Çetindağ ve Celepoğlu (2012) da öğretmenlerin meslekleri gereği dili yoğun bir şekilde kullandıklarını, dili kullanma becerilerinin mesleklerindeki başarılarını da etkilediğini belirtmektedir.

İyi bir konuşma yapabilmek ve doğru iletişimle fikirleri aktarabilmek için dilin kurallarını bilmenin yanında kelimelerin seslendirilmesinde dile hâkim olmak, kelimeyi doğru söyleyebilmek ve akıcılık gereklidir. Konuşmada ses ve söz uyumlu olmalıdır. Konuşma anında konuşmacının yüz ifadeleri, duruşu ve hareketleri konunun dinleyici tarafından daha kolay anlaşılmasını sağlayabilir. Konuşmacı anlattığı konuyu, dinleyici grubunun yaş, eğitim ve ilgisine göre ayarlamalıdır (Katrancı ve Kuşdemir, 2015). Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından zorunlu ders kapsamında üniversitelerde okutulan Türk Dili I ve Türk Dili II dersi, bazı üniversitelerin eğitim fakültelerinde yazılı anlatım ve sözlü anlatım dersi olarak yürütülmektedir. Eğitim fakültesinde yer alan Türkçe 2: Sözlü Anlatım dersinin amacı, öğrencilere sözlü anlatım becerilerinin kazandırılması, okuma, dinleme, konuşma ve anlama becerilerinin geliştirilmesi olarak belirtilmiştir (Yakıcı ve diğerleri, 2008). Öğrencilerin sözlü anlatım dersinde mesleklerine ve günlük yaşamlarına etki edecek becerileri kazanmalarında bu derse yönelik tutumları önemli bir etkidir.

Tutumların birçoğunun kökeni, çocukluğa dayanmakla birlikte özellikle ergenlik döneminin başlamasıyla bireylerin tutumlarında kendi özellikleri etkili olmaktadır. Bir kişinin tutumlarının büyük kısmı, 12 ile 30 yaş arasındaki dönemde son şeklini almakta ve daha sonra çok az değişmektedir. Tutumların kristalleştiği bu süre, kritik dönem olarak adlandırılmaktadır. (Tavşancıl, 2006). Davranışlardan yapılan çıkarımlar, fizyolojik tepkilerden yapılan çıkarımlarla ölçülebileceği gibi en yaygın tutum ölçme araçları, tutum ölçekleridir. Tutum ölçeklerinin kullanım amaçları şu şekilde özetlenebilir:

- Tutum ölçekleri bireylerin belirli tutum ve değerlerinin belirlenmesinde kullanılır.

- Bireylerin gözlenen tutum ve değer yargılarını etkileyen aile ve genel çevre faktörlerinin incelenmesi amacıyla kullanılır.
- Kişilik ölçekleri ile birlikte davranışı etkileyen önemli bir faktör olarak bireyin uyum problemlerinin teşhisinde kullanılır (Özgüven, 1998).

Eğitim tutumları değiştirmede önemli bir araç olduğundan, öğretmenlerin gerek kendi derslerine, gerekse sosyal yaşamdaki diğer olgulara yönelik öğrenci tutumlarının ne olduğunu, nasıl ölçüleceğini bilmeleri, eğitimin niteliğini arttırmada önemli bir etken olabilmektedir. Bu nedenle, öğrencilerin belli ders konularına yönelik tutumlarını ölçmek üzere yapılan çalışmalar günümüzde büyük önem kazanmaktadır (Duartepe ve Çilesiz, 1999). Mitchell ve Myles (1998) olumlu tutum özelliklerine sahip öğrencilerin dil öğrenmedeki başarı düzeylerinin daha yüksek olduğunu belirtmektedirler. Benzer şekilde üniversitelerin sınıf öğretmenliği bölümünde öğrenim gören öğrencilerle çalışmalarını yürüten Karasakaloğlu ve Saracaloğlu (2009) da öğrencilerin Türkçe dersindeki başarılarının sahip oldukları tutum ile pozitif yönde bir ilişki gösterdiğini ortaya koymuşlardır. Öğretmen adaylarının yazılı anlatım dersine yönelik tutumlarının ölçülmesine dikkat çeken Bağcı (2007) Türkçe öğretmenliği bölümünde öğrenim gören öğrencilerin tutumlarının genel olarak olumlu olduğunu belirtmiştir. Katrancı ve Kuşdemir (2015) deneysel yürüttükleri çalışmalarında öğretmen adaylarının sözlü anlatım dersi öncesi ve sonrasındaki konuşma kaygı düzeylerini belirlemiştir. Araştırma sonucunda sözlü anlatım dersine katılan öğrencilerin konuşma kaygı düzeylerinde azalma olduğu tespit edilmiştir (Katrancı ve Kuşdemir, 2015).

Tüm bu bilgiler doğrultusunda öğrencilerin Sözlü Anlatım dersinde akademik başarı sağlayabilmeleri, sözlü anlatım becerilerini geliştirebilmeleri için bu derse karşı tutumlarının yüksek olması beklenmektedir. Bu doğrultuda, öğretmen adaylarının derse yönelik tutumlarının da geçerli ve güvenilir bir şekilde belirlenmesi gerekmektedir. Bu çalışmada,

öğretmen adaylarının sözlü anlatım dersine ilişkin tutumlarını tespit etmek amacıyla bir ölçek geliştirilmiştir.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada sözlü anlatım dersine yönelik bir tutum ölçeğinin geliştirilmesi amaçlandığından araştırma betimsel bir araştırmaya örnek oluşturmaktadır.

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın ilk çalışma grubunu 2012-2013 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesinde 12 hafta boyunca Türkçe II: Sözlü Anlatım dersini almış 371 öğrenciye uygulanmıştır. Öğrencilerden elde edilen veriler üzerinde incelemeler gerçekleştirilmiş, eksik veri, uç değer vs. gösteren gözlemler çıkarılarak ilk çalışma grubunu 312 öğrenci oluşturmuştur. Öğrencilerin %35,6'sı (n=111) sosyal bilgiler öğretmenliği, %24,4'ü (n=76) fen bilgisi öğretmenliği, %17,9'u (n=56) İngilizce öğretmenliği, %6,4'ü (n=20) biyoloji öğretmenliği, %3,2'si (n=10) zihinsel engelliler öğretmenliği, %4,5'i (n=14) resim-iş öğretmenliği, %4,8'i (n=15) ilköğretim matematik öğretmenliği, %3,2'si (n=10) okul öncesi öğretmenliği ana bilim dallarında öğrenim görmektedir. Türkçe II: Sözlü Anlatım dersi, üniversitenin birinci sınıf dersi olduğu için üniversiteye farklı puan türleri (sözel, sayısal, eşit ağırlık) ile yerleşen öğrencilerin görüşlerinin alınması amacıyla bölümler açısından üst düzeyde çeşitliliğin sağlanmasına önem verilmiştir. Birinci çalışma grubunun %70,2'sini (n=219) kız, %29,8'sini (n=93) erkek öğrenciler oluşturmaktadır. Birinci çalışma grubundan elde edilen veriler doğrultusunda açımlayıcı analizler uygulanmıştır.

Çalışmanın ikinci çalışma grubunu benzer şekilde Türkçe II: Sözlü Anlatım dersine 13 hafta devam etmiş 242 öğrenci oluşturmaktadır. Öğrencilerin %45,3'ü (n=110) ilköğretim matematik öğretmenliği, %29,3'ü (n=71) coğrafya öğretmenliği, %25,3'ü (n=61) İngilizce öğretmenliği ana bilim dallarında

öğrenim görmektedir. İkinci çalışma grubunda yer alan öğrencilerin %66,0'sı (n=160) kız, %34,0'ü (n=82) erkektir. İkinci çalışma grubundan elde edilen verilerle de çapraz geçerlik çalışması kapsamında doğrulayıcı analizler hesaplanmıştır.

Veri Toplama Aracının ve Ölçeğin Geliştirilme Süreci

Sözlü Anlatım Dersine Yönelik Tutum Ölçeği'nin geliştirilme sürecinde Tezbaşaran (2008) tarafından belirtilen aşamalar uygulanmıştır. Öncelikle alanyazın incelemesi gerçekleştirmiş üniversite öğrencilerinin söz konusu derslerine yönelik tutumlarını belirlemek üzere hazırlanmış bir ölçme aracının olmadığı görülmüştür. Derse devam eden öğrencilerle görüşmeler gerçekleştirilmiş ve öğrencilerin görüşleri ile dersin amaçları doğrultusunda derse ilgi, kendine güven, önem ve gelecek/meslek olmak üzere dört boyut içerisinde toplam 29 madde hazırlanmıştır. Uzman görüş formu ile üç konu alan uzmanının ve bir ölçme değerlendirme uzmanının maddeler ve boyutlara yönelik görüşleri alınmıştır. Uzmanlardan alınan görüşler doğrultusunda ilgi ve önem boyutunda yer alan ikişer maddenin birbirine ve diğer maddelere benzediği görüldüğünden bu maddeler ölçekten çıkarılmıştır.

Kalan 25 madde, 5'li likert tipinde derecelendirilmiş ve yönerge hazırlanarak taslak ölçek formu oluşturulmuştur. Likert tutum ölçeğini alan birey, benimsediği ifadeleri işaretlemek yerine, verilen her ifadeye ne ölçüde katılıp katılmadığını dereceler içinde belirlemektedir. Yani tutum ölçeğinin cevaplayıcısı bütün maddelere ilişkin bir tepkide bulunmakta ve ayrıca tepkisinin derecesini de belirtmektedir. Bu dereceler toplamından da ölçeğin toplam puanı oluşmaktadır. Bu sayede, bireyin kendisi hakkında bilgi vermesi temeline dayanan bir tutum ölçeği geliştirilmiş olmaktadır (Tavşancıl, 2006). 5'li derecelendirmede sözel ifadeler yazılmamış, dereceler 1-5 arasındaki rakamlarla gösterilerek öğrencilerden katılma derecelerine göre işaretleme yapmaları istenmiştir. "1- Kesinlikle Katılmıyorum", "5- Tamamen Katılıyorum" ifadeleri yönergede yer almıştır.

Ölçek maddelerinden 15'i olumlu, 10'u olumsuz ifadelerden oluşmaktadır. Olumlu ve olumsuz ifadelerle, oluşturulan boyutlar bakımından maddeler karışık bir şekilde ölçek içine yerleştirilmiştir. Uygulama öncesinde taslak ölçeği 5 öğrencinin sözlü olarak cevaplandırması istenmiş ve ölçek içerisinde yer alan maddelerin doğru bir şekilde anlaşıldığı belirlenmiştir.

Verilerin Analizi

Hesaplama öncesinde analizlerin varsayımları incelenmesi gerekmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2005). Verilerin analizinde birinci çalışma grubundaki öğrencilerin cevapları ile açımlayıcı; ikinci çalışma grubundaki öğrencilerden elde edilen verilerle de doğrulayıcı analizler hesaplanmıştır. Birinci çalışma grubundan elde edilen verilerin örneklem büyüklüğünün (n=371) yeterli olduğu belirlenmiştir. Ardından eksik verilerin incelenmesi gerçekleştirilmiş ve bazı maddeleri cevaplandırmayan 9 öğrencinin görüşleri veri setinden çıkarılmıştır. Normallik varsayımının incelenmesi amacıyla öncelikle basıklık-çarpıklık katsayısından yararlanılmış ve -1 ile +1 arasında değer alan çarpıklık ve basıklık katsayıları sonucunda maddelere verilen cevapların normalden aşırı sapma göstermediği tespit edilmiştir. Ayrıca maddelerin histogram grafikleri incelenmiş ve cevapların genel olarak normal bir dağılıma sahip oldukları saptanmıştır. Tek yönlü uç değerlerin incelenmesi amacıyla öncelikle değişkenlere ilişkin en yüksek-en düşük 5 değer incelenmesi gerçekleştirilmiş ve verilerin yanlış girişinden kaynaklı bir uç değer olmadığı belirlenmiştir. Ardından kutu grafikleri oluşturulmuş ve z istatistiği hesaplanmıştır. Hesaplama sonucunda özellikle 10., 2. ve 17. maddelerde uç değer olduğu belirlenmiş ve toplam 27 gözlem veri setinden çıkarılmıştır. Değişkenlerin tek tek uç değerleri incelendikten sonra çok değişkenli uç değer incelemesi için Mahalonobis Uzaklığı hesaplanmış ve hesaplama sonucunda çok değişkenli uç değer gösteren 21 gözlem veri setinden çıkarılmıştır. Kalan 312 veri setinde çoklu bağlantı probleminin incelenmesi

amacıyla öncelikle maddeler arasında korelasyon katsayısı hesaplanmış ve en yüksek hesaplanan korelasyon katsayısının 0,777 olduğu belirlenmiştir. Ardından çoklu bağlantı ve teklik varsayımını test etmenin bir başka yolu olan regresyon analizi ile elde edilen Tolerance ve Condition Index değerlerine bakılmış ve çoklu bağlantı probleminin olmadığı tespit edilmiştir. Bu doğrultuda birinci çalışma grubundaki 312 öğrencinin görüşü ile açımlayıcı faktör analizi hesaplanmıştır. Ardından madde analizleri ve güvenilirlik belirlenmesi amacıyla düzeltilmiş madde-toplam test korelasyonları ve Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı hesaplanmıştır.

İkinci çalışma grubundan da elde edilen veriler üzerinde de benzer incelemeler gerçekleştirilmiş ve 12 gözlem veri setinden çıkarılarak 148 öğrenci ile doğrulayıcı faktör analizi hesaplanmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi (DFA), sadece gözlenen değişkenlerle gizil değişkenin faktör yapısını belirlemek için değil aynı zamanda daha önce belirlenmiş faktör yapısının doğruluğunu test etmek için kullanılmaktadır. Dolayısıyla DFA'da öncelikle teorinin olması, sonra modelin kurulması ve modelin gözlenen veri seti ile test edilmesi işlemleri gerçekleştirilir (Taykoy ve Marcoulides, 2000). Varsayımlar incelendiği ve tüm varsayımlar karşılandığı için hesaplamada en çok olabilirlik yöntemi kullanılmıştır.

Bulgular

Araştırma kapsamında bulgular birinci çalışma grubundan (açımlayıcı analizler) ve ikinci çalışma grubundan (doğrulayıcı analizler) elde edilen bulgular olarak sırasıyla alt başlıklar halinde sunulmuştur.

Birinci Çalışma Grubundan Elde Edilen Bulgular

Öğrencilerin Sözlü Anlatım Dersine Yönelik Tutum Ölçeği'nde yer alan 25 maddeye vermiş oldukları cevaplar doğrultusunda öncelikle The Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy (KMO) ve Barlett testi hesaplanmıştır. KMO, bir bağımlı ve tek bir bağımsız değişken arasındaki

ilişkinin gücünü, diğer tüm bağımsız değişkenlerin etkisi sabit tutulduğunda ölçen bir değerdir. Bu değer 0.50'den düşük olması halinde faktör analizine devam edilemeyeceği belirtilir. Öğrencilerden elde edilen cevaplar doğrultusunda hesaplanan KMO değerinin 0,937 olduğu belirlenmiştir. Bu değer, örneklem sayısının ve maddeler arasındaki faktörleşmenin mükemmel olduğunu göstermektedir (Tavşancıl, 2006). Ayrıca "Korelasyon matrisindeki korelasyonlar sıfıra eşittir (değişkenler arası ilişki yoktur)." (Null) hipotezini test etmek için kullanılan Bartlett testi de anlamlı bulunmuş, dolayısıyla değişkenler arası ilişki olduğu ve bu ilişkinin istatistiksel anlamda önemli olduğu belirlenmiştir (Kalaycı, 2009). Bu sonuçlar doğrultusunda açımlayıcı faktör analizi hesaplanmış ve özdeğeri 1'den büyük olan dört faktör olduğu belirlenmiştir. Tüm maddelerin toplam varyansın %62,725'ini açıkladığı tespit edilmiştir. Ancak üçüncü ve dördüncü boyutlar arasındaki özdeğer farkının az olması ve scree plotun üç faktörlü bir yapı göstermesi nedeniyle üç faktörlü olarak analiz yinelenmiştir. İkinci açımlayıcı faktör analizinde 3., 4., 6. ve 10. maddelerin binişik olduğu, başka bir anlatımla birden fazla faktörde açıklama yaptıkları belirlenmiştir. Bu doğrultuda maddeler ölçekten çıkarılarak analiz yinelenmiş ve madde kümelerinin birbirinden daha kesin ayrılmasını sağlamak amacıyla dik döndürme yöntemi kullanılmıştır.

Kalan 21 madde ile gerçekleştirilen açımlayıcı faktör analizi sonucunda öz değeri 1'den büyük olan üç faktör olduğu, scree plotun üç faktörlü bir yapı gösterdiği tespit edilmiştir. Maddelerin faktör yük değerlerinin 0,45'ten ve iki faktörde gösterdiği faktör yük değerleri arasındaki farkın 0,10'dan büyük olduğu saptanmıştır. Ölçek maddelerine ilişkin hesaplanan faktör yük değerleri Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Ölçek maddelerine yönelik hesaplanan faktör yük değerleri

Maddeler	Faktörler		
	1	2	3
2. Sözlü Anlatım dersine çalışmaktan hoşlanırım.	,780	,113	,245
14. Sözlü Anlatım dersinin içeriği bana çekici gelir.	,754	,173	,367
11. Sözlü Anlatım dersini anlatan bir öğretmen olmak isterim.	,716	,156	,068
7. Sözlü Anlatım dersine çalışmaya başlayınca çalışmayı bırakmak zor gelir.	,710	-,025	,123
1. Sözlü Anlatım dersi, sevdiğim dersler arasındadır.	,702	,204	,309
8. Sözlü Anlatım dersinden keyif alıyorum.	,675	,270	,394
20. Sözlü Anlatım ders kapsamındaki görevlerimi hazırlamaktan keyif alırım.	,640	,285	,373
25. Sözlü Anlatım dersiyle ilgili ileri düzeyde çalışmalar yapmak isterim.	,636	,324	,126
21. Sözlü Anlatım dersinin ilerleyen sınıflarda da gösterilmesini isterim.	,636	,141	,371
23. Sözlü Anlatım dersinde öğrendiğim her yeni konuda kendime güvenim artar.	,594	,276	,468
5. Kendimi sözel olarak ifade etmem gerektiğinde kendime güvenmem.	,069	,788	,085
15. Sözlü iletişim yeteneğine sahip değilim.	,105	,776	-,012
12. Sözlü Anlatım dersinde konuşmaktan çekinirim.	,217	,735	,048
18. Sözlü Anlatım dersinde öğretmenim soru sorunca çekinirim.	,147	,702	,053
16. Konular ilerledikçe kendime olan güvenimi kaybediyorum.	,072	,700	,289
24. Sözlü Anlatım dersini başarabileceğimi sanmıyorum.	,254	,688	,116
9. Sözlü Anlatım dersinde öğrendiklerim sayesinde kendime olan güvenim artıyor.	,205	,628	,351

17. Sözlü Anlatım dersi, iletişim becerimi geliştirmesi açısından önemlidir.	,279	,116	,837
13. Bir yetişkin olarak Sözlü Anlatım dersi kapsamında öğrendiklerimi gelecekte kullanacağım.	,276	,132	,832
22. Sözlü Anlatım dersinde öğrendiklerim, ileride başarılı olmamı sağlayacaktır.	,339	,135	,817
19. Bir üniversite öğrencisi için Sözlü Anlatım dersi önemlidir.	,323	,129	,802

Tablo 1’de yer alan bilgiler incelendiğinde, açımlayıcı faktör analizi sonucunda ölçeğin birinci boyutunda faktör yük değerleri 0,594 ile 0,781 arasında değişen 10; ikinci boyutunda faktör yük değerleri 0,628 ile 0,788 arasında değişiklik gösteren 7 ve üçüncü boyutunda faktör yük değerleri 0,802 ile 0,837 arasında farklılaşan 4 madde yer aldığı görülmektedir. Başlangıçta oluşturulan kuramsal çerçeve ile karşılaştırma yapıldığında önem boyutunda hazırlanan dört maddenin ölçekten çıkarıldığı, bu maddelerin diğer boyutlarla da ilişki gösterdiği belirlenmiştir. Ölçeğin birinci boyutu ilgi, sevgi ve keyif; ikinci boyutu kendine güven ve üçüncü boyutu da gelecek ve meslek olarak adlandırılmıştır. Birinci boyutta yer alan 10 maddenin varyansın %25,151’ine, ikinci boyuttaki maddelerin %19,742’sine, üçüncü boyuttaki maddelerin de değişkenliğin %18,632’sine açıklık getirdiği belirlenmiştir. Ölçekte yer alan toplam 21 maddenin varyansın %63,525’ini açıkladığı tespit edilmiştir.

Madde Analizleri ve Güvenirlilik

Sözlü Anlatım Dersine Yönelik Tutum Ölçeği maddelerinin öğrencilerin sözlü anlatım dersine yönelik tutumları bakımından ayırt etme düzeylerinin ve maddelerin faktörlerine yönelik varyans katkılarını değerlendirmek amacıyla düzeltilmiş madde-faktör puanlarının korelasyonları hesaplanmıştır. Sonuçlar Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Sözlü anlatım dersine yönelik tutum ölçeği maddelerinin düzeltilmiş madde-toplam korelasyonları

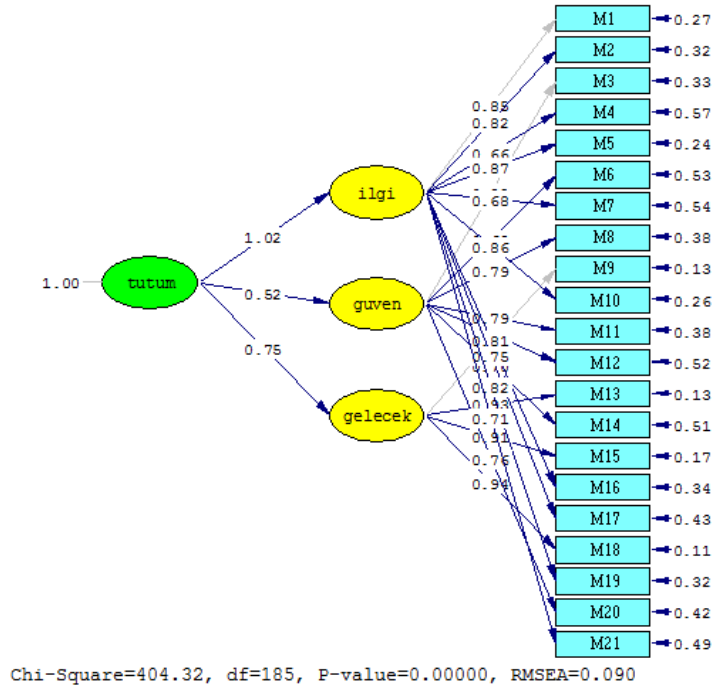
Faktör/Madde No	Düzeltilmiş	Faktör/Madde No	Düzeltilmiş
	Madde- Toplam Korelasyonu		Madde- Toplam Korelasyonu
I. İlgi, Sevgi ve Keyif Boyutu		II. Kendine Güven	
		5	,694
		9	,601
1	,731	12	,668
2	,750	15	,661
7	,581	16	,627
8	,766	18	,610
11	,617	24	,623
14	,807	III. Gelecek ve Meslek	
20	,734	13	,807
21	,685	17	,824
23	,730	19	,797
25	,630	22	,832

Tablo 2'deki bilgiler doğrultusunda ilgi, sevgi ve keyif boyutunda en fazla 14. maddenin, kendine güven boyutunda en fazla 5., gelecek ve meslek boyutunda da en çok 22. maddenin madde-toplam korelasyonunun daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Öğrencilerin ölçek maddelerine vermiş oldukları cevapların güvenilirliğini belirlemek amacıyla Cronbach alfa katsayısı hesaplanmıştır. Birinci boyutta yer alan 10 madde için 0,919; ikinci boyuttaki 7 madde için 0,864 ve üçüncü boyutta bulunan 4 madde için Cronbach alfa katsayısı 0,920 olarak hesaplanmıştır. Ölçekte yer alan toplam 21 maddenin güvenilirlik katsayısı 0,930 olarak hesaplanmıştır. Hesaplanan güvenilirlik katsayısı doğrultusunda öğrencilerin ölçek maddelerine vermiş oldukları cevapların güvenilir olduğu tespit edilmiştir.

İkinci Çalışma Grubundan Elde Edilen Bulgular

Sözlü Anlatım Dersine Yönelik Tutum Ölçeği'nin nihai formunda üç boyut altında toplanan 21 maddenin yer aldığı belirlenmiştir. Nihai ölçekteki maddeler 1'den 21'e yeniden numaralandırılarak yeni bir çalışma grubuna tekrar uygulanmıştır. Öğrencilerin cevapları doğrultusunda açılımlı faktör analizi ile belirlenen ölçek yapısının doğrulanıp doğrulanmadığının tespit edilmesi amacıyla öncelikle birinci düzey doğrulayıcı faktör analizi hesaplanmıştır. Hesaplama sonucunda tüm maddelerin anlamlı t değerlerine sahip olduğu ve model-uyum indekslerinin iyi düzeyde uyum gösterdiği saptanmıştır. Ardından ikinci düzey doğrulayıcı faktör analizi hesaplanmış ve oluşturulan path diyagramı Şekil 1'de gösterilmiştir.

Şekil 1. Sözlü anlatım dersine yönelik tutum ölçeğinin doğrulayıcı ikinci düzey faktör analizi sonucunda hesaplanan standartlaştırılmamış yol katsayıları

Şekil 1 incelendiğinde, çapraz geçerlik çalışması kapsamında öğrencilerden elde edilen cevaplar doğrultusunda hesaplanan doğrulayıcı faktör analizi sonucunda tüm maddelerin belirlendikleri boyutta anlamlı bir açıklayıcılıklarının olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Aynı zamanda belirlenen üç boyutun toplanabileceği ve toplam bir tutum puanının elde edilebileceği görülmektedir. İkinci düzey DFA sonucunda hesaplanan regresyon katsayıları ve t değerleri Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3. Sözlü anlatım dersine yönelik tutum ölçeği maddelerinin standartlaştırılmamış regresyon katsayıları

Faktör/Madde No	Regresyon Katsayısı	Faktör/Madde No	Regresyon Katsayısı
I. İlgi, Sevgi ve Keyif Boyutu			
		II. Kendine Güven	
		3	0,63
		6	0,56
1	0,73	8	0,59
2	0,68	11	0,57
4	0,43	12	0,56
5	0,76	14	0,48
7	0,46	20	0,60
10	0,74	III. Gelecek ve Meslek	
16	0,66	9	0,87
17	0,57	13	0,87
19	0,68	15	0,83
21	0,51	18	0,89

Tablo 3'teki bilgiler incelendiğinde ilgi, sevgi ve keyif boyutundaki maddelerin regresyon katsayılarının 0,43 ile 0,76 arasında değişiklik gösterdiği tespit edilmiştir. Kendine güven boyutunda yer alan maddelerin de standartlaştırılmamış regresyon katsayılarının 0,48 ile 0,63 arasında değişiklik gösterdiği saptanmıştır. Gelecek ve meslek boyutundaki maddelerin regresyon katsayılarının da 0,83 ile 0,89 arasında değişiklik gösterdiği belirlenmiştir.

Ölçeğin alt boyutlarında ilgi, sevgi ve keyif boyutunun tutuma en çok açıklık getiren boyut olduğu, daha sonra gelecek ve meslek, sonra da kendine güven boyutlarının öğrencilerin sözlü anlatım dersine yönelik tutumlarını açıkladıkları belirlenmiştir. Model-veri uyumunun sağlanıp sağlanmadığına yönelik uyum indeksleri hesaplanmıştır. Hesaplanan değerler Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4. Sözlü anlatım dersine yönelik tutum ölçeğine yönelik hesaplanan model-veri uyum indeksleri

Uyum Ölçütleri	Mükemmel Uyum	Kabul Edilebilir Uyum	Model değerleri
X ² /sd	$0 \leq X^2/sd \leq 2$	$0 \leq X^2/sd \leq 4$	2,19
RMSEA	$0 \leq RMSEA \leq ,05$	$,05 < RMSEA \leq ,08$	0,090
NFI	$,95 \leq NFI \leq 1,00$	$,90 \leq NFI < ,95$	0,94
NNFI	$,97 \leq NNFI \leq 1,00$	$,95 \leq NNFI < ,97$	0,95
CFI	$,95 \leq CFI \leq 1,00$	$,90 \leq CFI < ,95$	0,96
IFI	$,95 \leq GFI \leq 1,00$	$,90 \leq GFI < ,95$	0,96

Tablo 4'te yer alan model-veri uyum değerleri incelendiğinde Sözlü Anlatım Dersine Yönelik Tutum Ölçeğinin 21 madde ve üç boyuttan oluşan modelinin doğrulandığı; ölçme aracına geçerli ve güvenilir cevaplar verildiği belirlenmiştir.

Tartışma ve Yorum

Bu araştırmada üniversitelerin birinci sınıflarında okutulan Türk Dili II: Sözlü Anlatım dersine yönelik öğrencilerin tutumlarını belirlemek amacıyla bir ölçme aracının geliştirilmesi amaçlanmıştır. Gül ve Sözbilir (2015) Türkiye'de ölçek geliştirme/uyarlamaya yönelik çok sayıda çalışmanın yapıldığını ancak sadece ölçek geliştirmeye yönelik olarak yapılan çalışmaların büyük çoğunluğunun matematik eğitimi alanında yapıldığını belirtmektedir. Bu çalışmada alan yazında yer alan bir eksiğin giderilmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda öğrencilerin görüşlerinin alınmasının ardından dört boyut oluşturulmuş ve boyutlar içerisinde yer alabilecek 29 madde

hazırlanmıştır. Hazırlanan maddeler konu alan uzmanları ve ölçme değerlendirme uzmanının görüşleri doğrultusunda düzenlenmiş, dört madde ölçekten çıkarılmıştır.

Taslak ölçekte yer alan 25 madde birinci çalışma grubuna uygulanmış ve öğrencilerin görüşleri doğrultusunda açımlayıcı faktör analizi, madde analizi ve güvenirlik katsayısı hesaplanmıştır. Açımlayıcı faktör analizi sonucunda ölçeğin üç boyut ve toplam 21 maddeden oluştuğu belirlenmiştir. Maddelerin toplam varyansın %63,525'ine açıklık getirdiği, faktör yük değerlerinin 0,45'ten yüksek olduğu tespit edilmiştir. Tabachnik ve Fidell (1989), ölçekte yer alacak maddelerin faktör yük değerlerinin 0,45 ve üzerinde olması gerektiğini ifade etmiştir. Erkuş (2012) psikolojik bir yapının ölçülmesi için geliştirilen testlerde, istatistiksel işlem olarak faktör analizinden mutlaka yararlanılması gerektiğini belirtmektedir. Çok faktörlü desenlerde açıklanan varyansın %40 ile %60 arasında olması yeterli kabul edilebilmektedir (Çokluk ve diğerleri, 2012). Ölçeğin açıkladığı varyans miktarı ve maddelerin faktör yük değerleri incelendiğinde geliştirilen ölçeğin yapı geçerliğinin iyi düzeyde olduğu görülmektedir.

Madde-toplam düzeltilmiş korelasyon katsayılarının 0,581 ile 0,832 arasında değişiklik gösterdiği belirlenmiştir. Gül ve Sözbilir (2015) ölçek geliştirme sürecinde araştırmacıların genel olarak açımlayıcı faktör analizi hesapladıklarını, maddelerin ayırıcılıklarına yönelik hesaplamalar yapılmadığını ifade etmektedir. Bu çalışmada ölçek geliştirme sürecine yönelik madde ayırıcılığına yönelik geçerlik hesaplaması da gerçekleştirilmiştir. Büyüköztürk (2004) madde-toplam korelasyonu 0,30 ve üzerindeki maddelerin bireyleri ölçülen özellik bakımından iyi düzeyde ayırt ettiğini belirtmektedir. Bu doğrultuda ölçekte yer alan maddelerin ayırıcılıklarının yüksek olduğu belirlenmiştir.

Öğrenci cevaplarının iç tutarlılığını belirlemek amacıyla hesaplanan Cronbach alfa katsayısı da sırasıyla 0,919; 0,864 ve 0,920 bulunmuştur. Ölçekte yer alan 21 maddenin tamamı için hesaplanan güvenirlik katsayısının da 0,930 olduğu belirlenmiştir. Kalaycı (2009) 0,80 ve üzerinde hesaplanan alfa

katsayısının ölçek maddelerine verilen cevapların yüksek düzeyde güvenilir olduğunu ifade etmektedir. Bu bilgiler doğrultusunda hazırlanan ölçeğe verilen cevapların güvenilir olduğu görülmektedir.

Tosun ve Taşkesengil (2014) ölçek geliştirme çalışmalarında açılımlı faktör analizinin sıklıkla kullanılmakla birlikte doğrulayıcı faktör analizinin hesaplanmadığını ifade etmişlerdir. Bu araştırma kapsamında doğrulayıcı faktör analizi ile birlikte çapraz geçerlik çalışması gerçekleştirilmiştir. Bu doğrultuda 21 maddeden oluşan ölçek ikinci bir çalışma grubuna uygulanmıştır. Öğrencilerden elde edilen cevaplar doğrultusunda öncelikle birinci düzey doğrulayıcı faktör analizi, daha sonra ikinci düzey doğrulayıcı faktör analizi hesaplanmıştır. Gül ve Sözbilir (2015) ölçek geliştirme çalışmalarını inceledikleri araştırmalarında 22 makale içerisinde sadece 5 makalede doğrulayıcı faktör analizinin de hesaplandığını saptamışlardır. Araştırma kapsamında gerçekleştirilen ölçek geliştirme çalışmasında ise çapraz geçerlik çalışmasına yer verilmiş, hesaplamalar gerçekleştirilmiştir. Hesaplama sonucunda ölçek maddelerine yönelik hesaplanan standartlaştırılmamış yol katsayılarının 0,43 ile 0,89 arasında olduğu belirlenmiştir. Model veri uyumu indekslerinin de genel olarak iyi uyum gösterdiği tespit edilmiştir. Ölçekte yer alan tüm maddelerin orta ve yüksek düzeyde açıklayıcılığa sahip olduğu tespit edilmiştir (Tabachnick ve Fidell, 2005). Worthington ve Whittaker, (2006) ölçek geliştirme sürecine açılımlı faktör analizi ile başlanması ve ölçek yapısının belirlenmesi gerektiğini; daha sonra farklı bir örnekleme yapının doğrulayıcı faktör analizi ile doğrulanması gerektiğini belirtmektedir. Bu çalışmada her iki analiz de hesaplanmış; birinci gruptan elde edilen veriler ile belirlenen yapının başka bir öğrenci grubu için de geçerli ve güvenilir olduğu saptanmıştır.

Sonuçlar

Alanyazında üniversite öğrencilerinin söz konusu derse yönelik tutumlarını belirlemeye ilişkin bir ölçek

bulunmamaktadır. Bu çalışma kapsamında geliştirilen ölçeğin, öğrencilerin derse ilgi, kendine güven ile gelecek ve meslek boyutlarında öğrencilerin tutumlarını belirlemek amacıyla kullanılabilir. Farklı bölüm ve ana bilim dallarında öğrenim gören öğrencilerin iletişim becerilerinin, sözlü anlam yeteneklerinin geliştirilmesi kişisel, sosyal ve mesleki başarılarında da önem taşımaktadır. Bu becerilerin olumlu yönde değiştirilmesinde de öğrenci tutumlarının etkisi olduğu için ders öncesi, süreci ve belki sonrasında da öğrenci tutumlarının ölçülmesi önerilmektedir. Aynı zamanda bu çalışmada ölçek geliştirme süreçleri başka araçların geliştirilmesinde de uygulanabilir.

Öneriler

Alanyazında üniversite öğrencilerinin söz konusu derse yönelik tutumlarını belirlemeye ilişkin bir ölçek bulunmamaktadır. Bu çalışma kapsamında geliştirilen ölçek, öğrencilerin derse ilgi, kendine güven ile gelecek ve meslek boyutlarında öğrencilerin tutumlarını belirlemek amacıyla kullanılabilir. Farklı bölüm ve ana bilim dallarında öğrenim gören öğrencilerin iletişim becerilerinin, sözlü anlam yeteneklerinin geliştirilmesi kişisel, sosyal ve mesleki başarılarında da önem taşımaktadır. Bu becerilerin olumlu yönde değiştirilmesinde de öğrenci tutumlarının etkisi olduğu için ders öncesi, süreci ve belki sonrasında da öğrenci tutumlarının ölçülmesi önerilmektedir. Aynı zamanda bu çalışmada ölçek geliştirme süreçleri başka araçların geliştirilmesinde de uygulanabilir.

Kaynaklar

- Bağcı, H. (2007). Türkçe öğretmeni adaylarının yazılı anlatıma ve yazılı anlatım derslerine yönelik tutumlarının değerlendirilmesi. *TÜBAR*, 11, 29-61.
- Beyreli, L., Çetindağ, Z. & Celepoğlu, A. (2012). *Yazılı ve sözlü anlatım*. Ankara: Pegem Akademi.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. & Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik SPSS ve LISREL uygulamaları*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Duatepe A. & Çilesiz Ş. (1999). Matematik tutum ölçeği geliştirilmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16, 17-45.
- Erkuş, A. (2012). *Psikolojide ölçek ve ölçek geliştirme-I: Temel kavramlar ve işlemler*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Gül, Ş. ve Sözbilir, M. (2015). Fen ve matematik eğitimi alanında gerçekleştirilen ölçek geliştirme araştırmalarına

- yönelik tematik içerik analizi. *Eğitim ve Bilim*, 40(178), 85-102.
- Kalaycı, Ş. (2009). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri*. Ankara: Asil Yayıncılık.
- Karasakaloğlu, N. & Saracaloğlu, A. S. (2009). Sınıf öğretmeni adaylarının Türkçe derslerine yönelik tutumları, akademik benlik tasarımları ile başarıları arasındaki ilişki. *Yüzyüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6, 343-362.
- Katranacı, M. & Kuşdemir, Y. (2015). Öğretmen adaylarının konuşma kaygılarının incelenmesi: Sözlü anlatım dersine yönelik bir uygulama. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24, 415-445.
- Mitchell, R. & Florence M. (1998). *Second language learning theories*. London: Edward Arnold.
- Özgüven, İ.E. (1998). *Bireyi tanıma teknikleri*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (1989). *Using multivariate statistics*. Cambridge: Harper & Row.
- Tavşancıl, E. (2006). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Tekin, H. (1980). *Okuduğunu anlama gücü ve yazılı anlatım becerisini geliştirme yönünden okullarımızdaki Türkçe öğretimi*. Ankara: Mars Matbaası.
- Tezbaşaran, A. (2008). *Likert tipi ölçek hazırlama kılavuzu*. Mersin.
- Tosun, C. & Taşkesenligil, Y. (2014). *Türkiye’de fen eğitimi alanında geliştirilen/adapte edilen ölçeklerin ve başarı testlerinin doküman analizi*. XI. Ulusal Fen bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresi’nde sunulan sözlü bildiri, Adana.
- Worthington, R. L. & Whittaker, T. A. (2006). Scale development research: A content analysis and recommendations for best practices. *The Counseling Psychologist*, 34(6), 806-838.
- Yakıcı A., Yücel M., Doğan M &, Yelok S. (2008). *Üniversiteler için Türkçe-2 sözlü anlatım*. Ankara: Gazi Kitapevi

Development of an Attitude Scale towards Oral Exposition Course: Reliability and Validity Studies**

Ayfer Sayın[†]

Gazi University, Turkey

Received: 08.06.2016 - Revised: 29.10.2016 - Accepted: 13.11.2016

Citation: Sayın, A. (2016). Development of an Attitude Scale towards Oral Exposition Course: Reliability and Validity Studies. *Amasya Education Journal, 5(2), 447-467*.

Summary

Problem Statement: The lessons of Turkish-II: Oral Expression taught in universities in the framework of obligatory lesson by faculty of education is executed as a lesson of written expression and verbal expression in some universities. Since education is an important tool in changing attitudes, it might be an important factor in enhancing the quality of education for teachers to know the attitudes of students both in oral expression lesson and in other cases in social life and to know how to measure them.

Purpose of the Study: In the light of these findings, students are expected to have a positive attitude towards oral expression course in order to be successful academically in that lesson and to develop oral expression skills. In line with this, the attitudes of teacher candidates towards the course should be determined in a valid and reliable manner. In this study, a scale was developed to determine the attitude of teacher candidates towards the oral expression course.

[†]Correspondance Author: Phone: +90 312 2028009, E-mail: ayfersayin@yahoo.com

**This study (31 May-03 June 2016, EJER2016) was oral presented at III. International Eurasian Educational Research Congress in Muğla Sıtkı Koçman University.

ISSN: 2146-7811, ©2016 doi:10.17539/aej.95171

Method(s): The first participants of this study are the 371 students who took Turkish II: Oral Expression course for 12 weeks in 2012-2013 spring term in the Faculty of Education in Gazi University. The data obtained from the students was examined and insufficient data, extreme values etc. were removed and the first study group was reduced to 312 students. The second research participants consist of 242 students who similarly attended the oral expression course for 13 weeks.

Findings and Discussions: The 25 items included in the draft scale was applied to the first participants and explanatory factor analysis, item analysis and reliability coefficient were calculated in line with the students' remarks. As a consequence of explanatory factor analysis, it was determined that the scale consists of three dimensions and a total of 21 items. It was determined that the items cover 63,525% of the total variance. Estimated to determine the internal consistency of student answers, Cronbach's Alpha coefficient was found to be 0,919; 0,864 and 0,920, respectively. In context of cross validation study, the scale consisting of 21 items was applied to second participants. As a result of the calculation, the path coefficients estimated for the scale items were determined to be between 0,43 and 0,89. It was also confirmed that model fit indices indicated generally a good level of fit.

Conclusions and Recommendations: It was determined that the data obtained from the first participants in this study are also valid and reliable for other participants. There is no scale for measuring the attitude of university students towards the course in the literature. It is recommended to measure the students' attitudes before, during and perhaps even after the course because students' attitudes are effective in changing these skills positively. Also, the scale-developing processes in this study can be used to develop other tools.

Keywords: Scale Development, Cross Validity, Oral Exposition, Attitude